

Tekst 1

Historici, durf lessen te trekken!

(1) Het is droevig gesteld met de historische kennis van de gemiddelde Nederlander, dat weten we inmiddels wel. Het blijkt uit Citotoetsen, testjes
5 onder Tweede Kamerleden en uit een
wijdverbreide nostalgie – dat onstillbare verlangen naar een of ander
Gouden Tijdperk waar we nauwelijks
iets van weten, naar het schijnt
10 ergens in de zeventiende eeuw.

(2) Intussen blijven de schuldigen van het historische onbenul buiten schot. Dat zijn niet die onwetenden en nostalgici, de historici zelf zijn
15 verantwoordelijk. Er is immers geen vakgebied dat zichzelf zo gretig weg
relatieveert. In de professionele geschiedbeoefening heerst het
dogma dat je van vroeger niets leren
20 kan. Immers: de geschiedenis
herhaalt zich nooit. Er is altijd wel een of ander triviaal, en daarom juist
weer cruciaal detail dat een tweede
keer net even anders loopt. In het
25 laboratorium van de geschiedkundige
moet het verleden in een steriel
vacuüm worden bestudeerd. Anders
is het quatsch. Het wordt tijd dat de
geschiedkundigen weer gaan doen
30 waarvoor de maatschappij hen nodig
heeft: lessen trekken uit het verleden.

(3) De professionele historici voelen zich ongemakkelijk bij de toe-
genomen belangstelling van de leek.
35 Tijdens het vijfjaarlijkse congres van
het *International Committee of
Historical Sciences*, twee jaar
geleden in Amsterdam, heerste het
gevoel dat “hun vak wordt gegijzeld
40 door docenten die er te weinig van
begrijpen en door politici die zich er
te veel mee bemoeien”, zo

rapporteerde *nrc.next*.

(4) Maar ingrijpen is er niet bij. Ze
45 kijken lijdzaam toe hoe de populaire
geschiedbeoefening wordt over-
genomen door de journalistieke
schoonschrijvers die geen last
hebben van zulke scrupules.
50 Hoofdschuddend zien ze vanaf de
zijlijn hoe, sinds Nederland zichzelf
als een verwarde natie beschouwt,
de geschiedenispolitiek oprukt.
Onder oud-premier Balkenende,
55 afgestudeerd historicus, moest ‘ons’
verleden de motor van integratie
worden en de nodige normen en
waarden bijbrengen. Oud-minister
Verhagen, nog zo’n geschiedenis-
60 klant, stelde voor een tempel ter ere
van de nationale geschiedenis te
bouwen. Dat minister-president
Rutte, die ook al geschiedenis
studeerde, geen geld overhad voor
65 dit Nationaal Historisch Museum, laat
onverlet dat zijn partij de fameuze
canon van de geschiedenis – het
gedroomde panacee voor alle
historische onkunde – verplicht wil
70 stellen.

(5) Dat de vaklui niet willen kletsen
over ‘de Nederlander’ en zijn
‘identiteit’, niet willen meedoen aan
de platte exercitie die geschiedenis-
75 politiek heet, dat pleit voor hen. Maar
het ongemak van de professionele
historicus komt ook voort uit zijn
onvermogen iets over de actualiteit te
zeggen. Als hij het al zou willen, zou
80 hij het niet kunnen, want voor zinvolle
vergelijkingen tussen vroeger en nu
moet bruikbaar vergelijkingsmateriaal
worden geproduceerd. In al die
stroeve proefschriften waar de

- 85 voetnoten en onleesbare zins-constructies regeren en in al die obscure maar toch zeer ‘prominente’ vaktijdschriften met meer redacteurs dan lezers, gaat het zelden over zaken van enig maatschappelijk belang.
- 90 (6) Vier lange en eenzame jaren duurt het promotietraject, dat als enige toegang verschaft tot de academische kaste. Aan het einde van die rit staat een pil die door de promovendus in eigen beheer moet worden uitgegeven, omdat geen uitgeverij zich eraan wil wagen.
- 95 Promoveren is een wedstrijdje in trivialisering, dat blijkt wel uit drie successen die onlangs zijn geboekt aan mijn alma mater, de Universiteit Utrecht: de veelbewogen
- 100 (her)drukgeschiedenis van het katholieke prentenboek *Pia desideria*, de studie *Het voortleven van de middeleeuwse ridderroman in het zeventiende-eeuwse Frankrijk* en
- 105 *De hernieuwde interesse voor het Zeeuwse platteland tussen 1750 en 1850*.
- 110 (7) In de agenda van de faculteit lees ik ook dat er twee spraakmakende conferenties aankomen over ‘de dynamiek van het middeleeuwse manuscript’ en over ‘identiteiten, intertekstualiteit en performance in de vroegmoderne zangcultuur’. Van harte aanbevolen, mocht u een van
- 120 de tien mensen op de wereld zijn die zich ervoor interesseren. Ach ja, de aarde warmt op, de wereldwijde ongelijkheid explodeert en de economische crisis..., maar we weten straks wel alles over de invloed van ‘*intertextual patterns*’ in vroegmoderne smartlappen op ‘*the dynamic process of group formation*’.
- 125 (8) Er wordt, in Utrecht en elders, ook wel onderzoek gedaan met meer maatschappelijke relevantie, maar je moet wel erg je best doen om die artikelen te vinden in een hooiberg
- 135 van irrelevantie. Is dat erg? Bierbrouwen en dressuur rijden worden toch ook alleen maar voor de lol gedaan? Waarom moet altijd alles nut hebben? In dit geval heb ik toch bezwaren. Hier beleven wel heel
- 140 weinig mensen lol aan, we betalen er met z’n allen voor en mensen die slim en geduldig genoeg zijn voor een intertekstuele analyse van vroegmoderne kroegkrakers, kunnen
- 145 ook een wezenlijke bijdrage leveren aan de analyse van serieuze problemen.
- 150 (9) Ik denk daarom dat het tijd is af te kicken van de drang naar historische kennis om die kennis zelf. ‘Nut’, dat verboden woordje binnen de geesteswetenschappen, zou weer op een voetstuk moeten komen te staan.
- 155 En dan niet het ‘nut’ zoals overbodige universiteitsbestuurders dat ‘valoriseren’, maar gewoon, het nut waar de noden van nu om vragen. De historicus is prima in staat dat zelf te
- 160 bepalen. Neem alleen al de crisis: al vijf jaar aan de gang, maar van het geschiedkundig front geen nieuws. Terwijl er zoveel vragen zijn. Waar komt deze crisis vandaan? Hebben
- 165 we eerder zoiets meegemaakt? Welke lessen kunnen we trekken uit de vorige wereldcrises?
- 170 (10) De moderne historicus kan niet zoveel met dit soort vragen. De obsessie met de wetenschappelijke statuur van de geschiedbeoefening, ook wel ‘professionalisering’ genoemd, heeft dit soort vragen grotendeels irrelevant gemaakt.
- 175 Geschiedenis is geworden tot een opleiding voor het beweren van uiterst precieze dingen over uiterst oninteressante dingen. Zoals in wel

meer wetenschappen heeft ook hier
 180 de publicatiedrift toeslagen, waardoor
 het jargon welig tiert in steeds
 kleinere oplages. Tot overmaat van
 ramp vervlocht deze
 professionalisering zich met het
 185 postmodernisme¹⁾ en sindsdien is
 alles ‘tekst en interpretatie’ en is
 ieder moreel oordeel uit den boze.
 Dit heeft de maatschappelijke
 relevantie van de professionele
 190 geschiedbeoefening nog verder
 ondergraven.

(11) Eigenlijk zou het hele promotie-
 traject moeten worden afgeschaft, of
 in ieder geval grondig moeten
 195 worden herzien. Jonge, bevlogen
 historici in de kracht van hun leven
 vier jaar lang onderdempelen in de
 trivialiteit – dat verzin je toch niet?
 Zeker, er zijn genoeg redenen om
 200 terughoudend te zijn als historicus
 midden in de actualiteit. Als we echt
 zo veel zouden kunnen leren van het
 verleden, dan leefden we allang in
 het paradijs. Maar dat is nog geen
 205 reden om de geschiedbeoefening tot
 academisch hobbyisme te reduceren.
 Laat het vak het strijdtoneel zijn van
 originele, tegendraadse en zelfs
 ronduit partijdige analyses; laat de
 210 angst voor kleine vergissingen,
 anachronismen en sweeping
 statements niet langer regeren.

(12) Historische analogieën zijn
 natuurlijk even vaak misleidend als
 215 verhelderend. De geschiedenis blijft
 een grabbelton. Het is net als bij de
 economische wetenschap – zoek een
 willekeurige mening uit en er zijn
 altijd wel een paar prominente
 220 historici die je de bijbehorende
 vergelijkingen met het verleden
 kunnen leveren. In bijvoorbeeld de
 kwestie Iran kan zowel de Irak-
 analogie als de München-analogie
 225 van pas komen. Ben je tegen

ingrijpen dan zeg je: “Nee, niet doen,
 want Bush loog, het kostte 3.000
 miljard, honderdduizenden burger-
 slachtoffers, doe het niet!” Ben je
 230 voor ingrijpen dan zeg je: “Ja, nu
 doen, want 1938, want Chamberlain,
 want *appeasement*²⁾, o nee, dus nu
 bommen erop!” Quod erat
 demonstrandum³⁾.

(13) Gelukkig zitten er ook groene
 ballen in de grabbelbak van het
 verleden. Aan de historicus de taak
 om die er, volgens wetenschappelijke
 criteria, uit te vissen. Want over
 240 vrijwel al onze zorgen – de krediet-
 crisis, de klimaatcrisis, Europese
 (des)integratie, de multiculturele
 samenleving, privatiseringen,
 stijgende zorgkosten, populisme, de
 245 ‘Arabische Lente’, verloedering en
 wat niet meer – heeft de historicus
 iets zinnigs te zeggen.

(14) De historicus zou meer aandacht
 moeten besteden aan politiek-
 250 maatschappelijke vraagstukken. Hij
 zou zich meer bezig moeten houden
 met de bestrijding van de
 geschiedvervalsing waar politici en
 journalisten zich om de haverklap
 255 aan schuldig maken. Bovendien zou
 hij – met de tegenwoordig nu
 eenmaal noodzakelijke vrijblijvend-
 heid – meer moeten oordelen en
 minder moeten afwachten: als hij het
 260 niet doet, dan doen anderen het wel.
 Voor Robert Fruin (1823-1899), de
 Herodotus van de Lage Landen,
 stond nog vast dat je van de
 geschiedenis kunt leren: die moet
 265 ‘stof tot nadenken’ opleveren. Zijn
 opvolger P.J. Blok (1855-1929)
 verzuchtte na het schrijven van zijn
*Geschiedenis van het Nederlandse
 volk* (1923) dat het hem een “waarlijk
 270 nationale opgave en bron van
 onbeschrijfelijk genot” was geweest.
 Zo klef hoeft het niet, maar in Clio’s

naam, een beetje relevanter mag
best. En leesbaarder. En leerzamer.

275 **(15)** Waarom is het zo droevig
gesteld met de historische kennis
van de gemiddelde Nederlander? Het
antwoord is eenvoudig: omdat de
gemiddelde Nederlander de kennis
280 die nu wordt aangeboden nergens
voor nodig heeft. Historische
argumenten spelen nauwelijks een
rol van betekenis in de samenleving
of het politieke debat. Terwijl we van
285 de economische wetenschap de

fijnste kneepjes krijgen
voorgescheteld – van *credit default
swaps* tot uitverdieneffecten – horen
we zelden iets over de historische
290 dimensie van de Europese Unie, het
integratiedebat of missies zoals die in
Kunduz. Geschiedenis is voor de
meesten niet meer dan een vak op
school of een stukje nostalgie, iets
295 wat hoogstens van pas komt bij een
spelletje Triviant. Het wordt tijd dat
historici schuld bekennen en vaker
iets nuttigs gaan doen.

naar: Rutger Bregman

uit: de Volkskrant, 29 september 2012

noot 1 Het postmodernisme is een stroming in de filosofie en kunst die lang gekoesterde begrippen als waarheid en authenticiteit in twijfel trekt. Er zou volgens deze stroming geen geprivilegieerde manier zijn om tot kennis te komen.

noot 2 “Chamberlain, want *appeasement*”: Chamberlain was premier van Groot-Brittannië van 1937 tot 1940. Hij stond bekend om zijn *appeasement*-politiek: met behulp van diplomatiek overleg en gedoogbeleid probeerde hij, vergeefs naar achteraf bleek, een oorlog met nazi-Duitsland te voorkomen. Zijn *appeasement*-politiek, formeel vastgelegd in het Verdrag van München in 1938, was van meet af aan omstreden.

noot 3 Quod erat demonstrandum: hetgeen wat te bewijzen was. Deze uitdrukking wordt vaak aan het einde van een logische redenering gebruikt, bijvoorbeeld in de wiskunde, om aan te duiden dat hetgeen men wilde bewijzen, daadwerkelijk bewezen is.

Tekst 1 Historici, durf lessen te trekken!

In de tekst 'Historici, durf lessen te trekken!' kunnen achtereenvolgens de volgende delen worden onderscheiden:

deel 1: Een maatschappelijk probleem

deel 2: Situatieschets en oorzaken van het probleem

deel 3: Voorstellen voor oplossing van het probleem

deel 4: Relativering van het probleem

deel 5: Samenvatting

1p 1 Bij welke alinea begint deel 2, 'Situatieschets en oorzaken van het probleem'?

1p 2 Bij welke alinea begint deel 3, 'Voorstellen voor oplossing van het probleem'?

De tekst bevat verwijten aan historici en journalisten. Daarnaast worden in de tekst verwijten genoemd ten aanzien van drie andere beroepsgroepen, waaronder docenten.

3p 3 Benoem de twee andere beroepsgroepen en geef aan welke verwijten aan de drie beroepsgroepen worden gemaakt. Neem hiertoe onderstaande tabel over en vul die verder in.

Beroepsgroep	Verwijt(en)
1 Docenten geschiedenis	
2	
3	

1p 4 Wat is de belangrijkste functie die alinea 12 heeft ten opzichte van de omringende tekst?

Kies uit: afweging, conclusie, gevolgtrekking, oorzaak, samenvatting, tegenstelling, toegeving, uitwerking, verklaring, voorwaarde.

1p 5 Wat is de belangrijkste functie die alinea 13 heeft ten opzichte van de voorgaande alinea?

Kies uit: afweging, conclusie, gevolgtrekking, nuancering, oorzaak, samenvatting, toegeving, uitwerking, verklaring, voorwaarde.

In alinea 6 kan een kritische lezer een overhaaste generalisatie zien.

1p 6 Leg met verwijzing naar de gegeven argumentatie in de tekst uit waarom een kritische lezer hier die drogredenen kan zien.

- In alinea 7 maakt de auteur diens waardering van hedendaagse geschiedkundige studies duidelijk.
- 1p 7 Welk middel wordt daartoe meerdere keren gebruikt?
- A De visie van wetenschappers wordt gesteld tegenover de mening van leken.
- B Problemen uit het verleden worden gesteld tegenover zaken uit het heden.
- C Relatief onbelangrijke zaken worden gesteld tegenover mondiale problemen.
- D Schijnbaar onbetwistbare feiten worden gesteld tegenover ontwikkelingen die ongewis zijn.

- “Waarom moet altijd alles nut hebben? In dit geval heb ik toch bezwaren.” (regels 138-140)
- 1p 8 Tegen welk aspect van het huidige historische onderzoek heeft de auteur in dit geval met name bezwaar?

- Alinea 11 is te lezen als een zelfstandige redenering.
- 3p 9 Benoem de functie van de afzonderlijke zinnen in deze redenering. Neem daartoe de nummers uit onderstaand schema over en noteer per nummer de functie van de zin. Maak een keuze uit de volgende functies: aanbeveling, argument, bewering, constatering, gevolg, oorzaak, samenvatting, tegenwerping, toegeving, verklaring, voorbeeld. Let op, je mag elke term maar één keer gebruiken.

1	Eigenlijk zou het hele promotietraject moeten worden afgeschaft, of in ieder geval grondig moeten worden herzien.	standpunt
2	Jonge, bevlogen historici in de kracht van hun leven vier jaar lang onderdompelen in de trivialiteit – dat verzin je toch niet?	
3	Zeker, er zijn genoeg redenen om terughoudend te zijn als historicus midden in de actualiteit.	
4	Als we echt zo veel zouden kunnen leren van het verleden, dan leefden we allang in het paradijs.	argument bij vorige zin
5	Maar dat is nog geen reden om de geschiedbeoefening tot academisch hobbyisme te reduceren.	
6	Laat het vak het strijdtoneel zijn van originele, tegendraadse en zelfs ronduit partijdige analyses; laat de angst voor kleine vergissingen, anachronismen en sweeping statements niet langer regeren.	

- Het tekstfragment dat bestaat uit alinea 12 en 13 is te zien als een op zichzelf staande argumentatie met een impliciete conclusie.
- 2p 10 Parafraseer deze argumentatie met de impliciete conclusie in de vorm van drie (deel)zinnen volgens onderstaand schema:
Weliswaar ... maar ... Daarom ...

- Uit alinea 14 blijkt een specifieke opvatting over het uitspreken van een mening.
- 1p 11 Citeer uit het tekstgedeelte dat bestaat uit alinea 9, 10 en 11 de zin waaruit het meest duidelijk blijkt wat de auteur volgens de tekst vindt van de hedendaagse opvatting over het uitspreken van een mening.

- In alinea 4 wordt ervan uitgegaan dat geschiedenis een belangrijk punt is in de politiek, terwijl in alinea 15 wordt gesteld dat historische argumenten “nauwelijks een rol van betekenis” hebben in de politiek. Hier lijkt sprake van een tekstuele tegenstrijdigheid.
- 3p 12 Leg uit waarom er geen sprake van een tegenstrijdigheid is. Gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

- 1p 13 Welke uitspraak over het verband tussen alinea 1 enerzijds en alinea's 14 en 15 anderzijds is de beste?
- A In alinea 1 wordt een probleem geschetst en in alinea 14 en 15 worden daarvoor oorzaken genoemd en wordt daaruit een conclusie getrokken.
  - B In alinea 1 wordt een probleem geschetst en in alinea 14 en 15 worden daarvoor een mogelijke oplossing en verklaringen gegeven.
  - C In alinea 1 wordt een stelling geponeerd en in alinea 14 en 15 wordt die stelling herhaald en worden bijbehorende argumenten gegeven.
  - D In alinea 1 wordt een stelling geponeerd en in alinea 14 en 15 wordt die stelling herhaald en wordt een samenvatting gegeven.

- Verspreid in de tekst worden verschillende aanbevelingen gedaan aan historici.
- 3p 14 Welke vier van onderstaande tien aanbevelingen worden in de tekst gedaan? Noteer de nummers.

Historici

- 1 moeten aantrekkelijker en boeiender schrijven over hun vak.
- 2 moeten bewaken dat de geschiedenis correct wordt weergegeven.
- 3 moeten hun werk leerzamer maken voor jongeren.
- 4 moeten maatschappelijke relevantie van hun werk nastreven.
- 5 moeten meer individueel verantwoordelijkheidsgevoel tonen.
- 6 moeten meer voorbeelden aan de actualiteit ontleen.
- 7 moeten minder misleidende historische analogieën bieden.
- 8 moeten politici adviseren over maatschappelijke vraagstukken.
- 9 moeten terughoudend zijn met adviezen aan politici.
- 10 moeten zich actiever opstellen in het maatschappelijk debat.

- 1p 15 Welke van de volgende zinnen geeft het beste de hoofdgedachte van de tekst weer?
- A Historici hebben hun maatschappelijke taak veronachtzaamd en daarom wordt het tijd dat ze zich meer richten op verbanden tussen het heden en het verleden om op basis daarvan te adviseren over actuele maatschappelijke problemen.
  - B Historici houden zich alleen met onbelangrijk historisch onderzoek bezig en daarom wordt het tijd dat ze meer onderzoek doen naar verbanden tussen het heden en het verleden om daarmee de politiek te kunnen adviseren.
  - C Historici laten zich bij hun onderzoek te veel leiden door wat journalisten en politici van hun vak vinden en daarom wordt het tijd dat ze afstand nemen van die groepen om zich meer met maatschappelijke problemen bezig te houden.
  - D Historici richten zich eenzijdig op het verleden en het wordt tijd dat ze op basis van onderzoek naar actuele maatschappelijke problemen voorspellen in welke richting de maatschappij zich het beste kan ontwikkelen.
- 1p 16 Hoe kan de tekst het beste worden gekarakteriseerd?
- A als een activerende tekst met polemiserende elementen
  - B als een beschouwende tekst met betogende elementen
  - C als een polemiserende tekst met beschouwende elementen

tekstfragment 1

“Het leven moet achterwaarts begrepen worden, maar voorwaarts geleefd.” Dit is een van de bekende citaten van de Deense filosoof Søren Kierkegaard. Een uitspraak waar je op het eerste gezicht de logica wel van onderschrijft, maar in tweede instantie aan begint te twijfelen: gaat dit nog wel op voor deze tijd? Zijn we nog wel bezig ons leven achterwaarts te begrijpen?

Veel wijst erop dat we in een ‘geschiedenis-loze’ tijd leven. Dat is een even spectaculaire als onheilspellende ervaring. 21ste-eeuwse mensen hebben het idee niet langer schatplichtig te zijn aan het verleden, aan hoe het vroeger ging. Voorouderlijke tradities zijn weggevaagd, ze worden geminacht: daar kan niet meer op gekoerst worden. We beleven *Stunde Null* van een nieuwe wereldsamenleving. Zogenaamd zonder precedent. Zonder historische wortels.

Samenleven doen we voortaan op de tast. Tradities en gezagvolle normen wijzen ons steeds minder de weg. Expertkennis is van haar voetstuk gevallen. Wetenschap is ontmaskerd als een onbetrouwbare boodschapper van De Waarheid. Religie, levensbeschouwing en beschavingsoverdracht zijn verdampt in de postmoderne conditie.

naar: René Cuperus

uit: de Volkskrant, 10 juni 2013

- 3p **17** In zowel de hoofdtekst als tekstfragment 1 wordt een geringe waardering voor historische kennis gesignaleerd. Geef aan hoe beide teksten van elkaar verschillen als het gaat om het ontstaan van deze geringe waardering. Gebruik voor je antwoord niet meer dan 35 woorden.

Uit de woordkeuze van de auteur kun je opmaken dat hij de in tekstfragment 1 beschreven maatschappelijke tendens betreurt.

- 3p **18** Noem zes woorden of woordgroepen waaruit dit onmiskenbaar blijkt.